

ANALÝZA

4. 9. 2015

Komentář: Vývoj na trhu práce ve 2. čtvrtletí 2015

Výsledky aktuálních statistik ukazují nepřetržité oživování na trhu práce. Údaje Výběrového šetření pracovních sil (VŠPS) v domácnostech přináší další rekordní hodnoty míry zaměstnanosti, obecná míra nezaměstnanosti meziročně dále poklesla. Výsledky podnikových statistik ČSÚ ukazují významný růst evidenčního počtu zaměstnanců. Zvyšování průměrné mzdy zaostává za vývojem ekonomiky, nicméně dochází k prohlubování růstu kupní síly výdělků. Růst zaměstnanosti i mezd je diferencovaný podle sfér i odvětví.

Výsledky VŠPS ukazují vytrvalý růst celkové zaměstnanosti. Míra zaměstnanosti v samotném 2. čtvrtletí 2015 poprvé v historii ČR překročila hranici 70 %. Růst zaměstnanosti se projevil u mužů a ještě výrazněji u žen, a také plošně ve všech sektorech hospodářství.

Zrcadlově ke zvyšování počtu pracujících se snižuje počet lidí hledajících práci, tedy nezaměstnaných. Obecná míra nezaměstnanosti poklesla až na pětiprocentní úroveň. ČR tak spolu s Maltou zaujímá v tomto srovnání s dalšími členskými státy Evropské unie druhé místo za sousedním Německem. Spolu s tím a rostoucím počtem volných pracovních míst se v některých oborech začíná objevovat nedostatek pracovní síly, především té kvalifikované. Na druhé straně přetrvávají některé nepříznivé strukturální ukazatele: vysoká míra nezaměstnanosti u osob jen se základním vzděláním (21,9 %), výrazná mezera mezi nezaměstnaností mužů a žen a především stále značný podíl dlouhodobě nezaměstnaných – tedy déle než 1 rok –, kterých bylo 46,7 % z celkového počtu osob hledajících zaměstnání.

Předběžné údaje podnikové statistiky potvrzují převažující pozitivní trendy v zaměstnanosti. Jde především o eskalující růst evidenčního počtu zaměstnanců. Dvouprocentní meziroční nárůst (na přepočtené počty) znamená v absolutních číslech kladné saldo takřka 75 tis. nových obsazených pracovních míst. Nejvíce se na tomto příjemném výsledku podílel zpracovatelský průmysl, ve kterém samotném je přírůstek 31,4 tis., dále velkoobchod a maloobchod; opravy a údržba motorových vozidel s 8,5 tis. a na třetím místě administrativní a podpůrné činnosti (kam však spadají také agentury práce) se 7,1 tis. Mírné meziroční propady evidenčního počtu zaměstnanců najdeme i nadále u stavebnictví, dále u ubytování, stravování a pohostinství, peněžnictví a pojišťovnictví, a u dvou malých průmyslových odvětví – těžba a dobývání a výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu. Celkově však v těchto pěti odvětvových sekcích ubylo přes 5 tis. plných úvazků, tedy méně, než kolik jich přibýlo např. jen u profesních, vědeckých a technických činností.

Z hlediska mezd i ve 2. čtvrtletí 2015 přetrvávala střídmost, typická pro poslední období. O nominálním nárůstu 3,4 % je sice možné říct, že je nejvyšší od 4. čtvrtletí 2009, porovnávají se tu však zcela odlišná období – období hluboké krize spojené s masivním propouštěním versus aktuální období výrazného hospodářského růstu a zvyšující se poptávky po pracovních silách. Navíc je letošní nárůst silně tažen jednorázovým zvýšením tarifních platů ve státní sféře

ANALÝZA

na konci roku 2014, a méně již podnikatelskou sférou, kde jsou mzdy určovány tržními silami a kolektivním vyjednáváním.

Reálná mzda vzrostla meziročně o 2,7 %, když index spotřebitelských cen (inlace) za odpovídající období dosáhl úrovně 100,7 %, nejvíce od konce roku 2013. Přesto tento výsledek ukazuje příjemné zvyšování reálné kupní síly výdělků, a tím i rostoucí podporu domácí spotřeby.

V jednotlivých částech ekonomiky je vývoj mezd různorodý, ve dvou odvětvových sekcích CZ-NACE došlo dokonce k poklesu průměrných nominálních mezd: v těžbě a dobývání (-0,9 %) a ve výrobě a rozvodu elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu (-1,6 %). V ostatních byly meziroční přírůstky v rozmezí od 1,5 % (zásobování vodou; činnosti související s odpadními vodami, odpady a sanacemi) až po 6,1 % v ubytování, stravování a pohostinství. V tomto mzdově nejchudším odvětví se nepochybně projevil pozitivní vliv zvyšování minimální mzdy.

Ve zpracovatelském průmyslu, který je hlavním tahounem české ekonomiky (zaměstnává 1 093 tis. zaměstnanců), vzrostla průměrná mzda meziročně o 3,7 %. Pozoruhodný je nárůst ve stavebnictví, kde průměrná mzda vzrostla o 5,1 % při současném poklesu počtu zaměstnanců, avšak výrazném zvýšení počtu přesčasových hodin. Ostatně zvýšení přesčasů značně ovlivnilo průměrné mzdy ve všech odvětvích podnikatelské sféry s výjimkou zemědělství. Naopak se meziročně dramaticky snížil rozsah placené neodpracované doby.

* * *

Údaje za celé 1. pololetí 2015 přináší nominální růst mezd o 2,9 %, což poměřeno s inflací (0,4 %) znamená reálný přírůstek o 2,5 %. V nepodnikatelské sféře byl růst o celý procentní bod rychlejší než v podnikatelské, v absolutní úrovni tam však byl průměrný plat nižší (25 640 Kč), než byla průměrná mzda v podnikatelské sféře (25 848 Kč). Takovéto jednoduché srovnávání obou sfér je však ošidné, neboť soubory zaměstnanců jsou takřka neporovnatelné vzhledem k odlišnému stupni kvalifikace zaměstnanců a také kvůli značně rozdílné distribuci výdělků.

Podle odvětví dle CZ-NACE je v absolutních úrovních mezd stále patrný odstup vedoucí trojky od ostatních odvětví. Nejvyšší úroveň výdělků byla i v 1. pololetí 2015 v peněžnictví a pojišťovnictví (50 541 Kč) a dále v informačních a komunikačních činnostech (47 649 Kč). S mírným odstupem následuje výroba a rozvod elektřiny, plynu, tepla a klimatizovaného vzduchu (41 040 Kč). Ostatní odvětví se nacházela hluboko pod čtyřicetitisícovou hranicí, nejvýše byly profesní, vědecké a technické činnosti s 32 385 Kč.

Mezi nejhůře odměňovanými odvětvími dominovalo ubytování, stravování a pohostinství s pouhými 14 500 Kč a na druhém místě byly – také již tradičně – administrativní a podpůrné činnosti s 17 004 Kč.

Z krajského pohledu byla nejvyšší průměrná mzda v Praze (33 397 Kč), avšak – tak jako v posledních letech neustále – i v 1. pololetí 2015 zde vzrostly mzdy nejmenším tempem (2,1 %). Druhá nejvyšší mzdová úroveň byla ve Středočeském kraji (26 035 Kč), a zároveň tu najdeme i nadprůměrný přírůstek 3,2 %. Absolutní hodnoty průměrných mezd v ostatních krajích byly pod celorepublikovým průměrem; nejnižší průměrná mzda byla v Karlovarském kraji (21 960 Kč), kde navíc jako v jediném kraji ČR došlo ke snížení evidečního počtu zaměstnanců

ANALÝZA

(-0,2 %). Meziročně nejvíce se průměrná mzda zvýšila v Pardubickém kraji (3,7 %) a počet zaměstnanců se tu současně zvýšil o 2,5 %.

Rychlá informace obsahuje také údaj o mzdovém **mediánu**, který je vypočtený z matematického modelu distribuce výdělků. Ten ukazuje mzdu prostředního zaměstnance, tedy běžnou mzdovou úroveň. Ve 2. čtvrtletí 2015 byl medián 22 230 Kč, o 920 Kč (tj. o 4,3 %) vyšší než ve stejném období předchozího roku. Mzdová úroveň prostředního zaměstnance tak rostla rychleji než aritmetický průměr. Změny v distribuci ukazují plošné zvyšování výdělků, kdy relativně nejvýrazněji vzrostly nejnižší mzdy, což souvisí se zvyšováním minimálních mezd. Mzdové rozpětí však zůstalo velmi široké: 80 % zaměstnanců pobíralo výdělky mezi 10 860 Kč a 42 698 Kč. Z hlediska pohlaví se pak zvýšení mezd projevilo více u mužů, kteří mají značně vyšší mzdovou úroveň: ve 2. čtvrtletí 2015 byl medián žen 19 837 Kč, zatímco u mužů byl 24 398 Kč.

* * *

Předběžné výsledky **Informačního systému o průměrném výdělku (ISPV)** za 1. pololetí 2015 přináší podrobnější vhled do mzdových distribucí. ISPV však používá odlišnou metodiku výpočtu osobního výdělku zaměstnance (především vylučuje veškeré absence), a tyto údaje proto nejsou porovnatelné s výše uvedenými hodnotami průměrných mezd ani s čísly v tabulkách k Rychlé informaci ČSÚ.

Medián v metodice ISPV dosáhl v 1. pololetí 2015 hodnoty 23 091 Kč. Osmdesát procent zaměstnanců pobíralo mzdy v decilovém rozpětí 12 154 Kč až 42 946 Kč, decilový poměr tak činil 3,5. Mzdová úroveň žen (medián 20 824 Kč) byla výrazně nižší než u mužů (24 995 Kč), jejich mzdová nerovnost byla také nižší: decilový poměr u žen byl 3,1 a u mužů 3,8.

Podle platné klasifikace zaměstnání (CZ-ISCO) pobírali nejvyšší výdělky řídicí pracovníci s mediánem 42 726 Kč, ale velmi širokým decilovým rozpětím 19 625 Kč až 115 772 Kč. Druhá nejvyšší úroveň mezd je u specialistů, s mediánem 30 907 Kč a decilovým rozpětím 21 462 Kč až 64 653 Kč. Třetí příčku obsadili techničtí a odborní pracovníci s mediánem 27 460 Kč a decilovým rozpětím 16 786 Kč až 46 160 Kč. Úředníci mají výdělky již nižší než celkové hodnoty: medián 21 211 Kč, decilové rozpětí 12 344 Kč až 34 547 Kč. Velký díl pracovníků ve službách a prodeji patří k nízkovýdělkovým zaměstnancům: měli decilové rozpětí 10 180 Kč až 27 314 Kč a medián 15 242 Kč. Řemeslníci a opraváři měli medián 21 988 Kč a obsluha strojů a zařízení, montéři 21 083 Kč. Nejnižší mzdová úroveň je obecně u pomocných a nekvalifikovaných pracovníků, kde byl medián 14 033 Kč a decilové rozpětí 9 502 Kč až 22 708 Kč.

Mzdy jsou výrazně strukturované podle dosaženého vzdělání zaměstnance – nejvyšší výdělky pobírali v 1. pololetí 2015 vysokoškolsky vzdělaní zaměstnanci, střední mzda u nich byla 33 563 Kč. Nejméně měli zaměstnanci se základním či nedokončeným vzděláním (medián 16 268 Kč). Středoškoláci s maturitou si vydělali více (24 113 Kč) než ti bez ní (19 236 Kč), ale méně než zaměstnanci s vyšším odborným, resp. bakalářským studiem (26 982 Kč).

S vyšší mzdovou úrovní však roste i různorodost výdělků: 80 % vysokoškoláků bralo mzdy v širokém rozpětí 20 074 Kč až 75 563 Kč, a decilový poměr tak u nich byl 3,8. Naopak 80 %

ANALÝZA

zaměstnanců se ZŠ bralo mezi 10 117 Kč a 26 634 Kč. Také více než tři čtvrtiny středoškoláků bez maturity mělo mzdy pod 25 tis. korun hrubého.

Podle věkových kategorií nejnižší mzdy pobírají zaměstnanci do 20 let, kde byl prostřední výdělek 15 493 Kč, zatímco ve věku 20-29 let již 20 590 Kč a pro kategorii 30-39 let je medián 24 165 Kč.

Autor:

Dalibor Holý

Odbor statistiky trhu práce a rovných příležitostí ČSÚ

Tel.: +420 274 052 694

E-mail: dalibor.holy@czso.cz